

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŭsty wydawańnia pakrywajuć składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

А Б З Я М Л І.

(Да дыскусіі ў справе абнаўленьня БХД).

Чакаў я, чакаў, калі на ба-
чынах «Бел. Крыніцы» пачне
хто гаварыць аб справе зямель-
най у абноўленай праграме БХД
і не дачакаў. Ужо многа аб чым
гаварылася, а аб гэтай, так важ-
най у жыцці беларускага на-
роду, справе дагэтуль ня ска-
зана нічога. Вось-жа няхай мне
будзе дазволена выказаць свае
думкі аб справе зямельнай.

Кожнаму беларусу, які па-
важна думае аб будучыні свай-
го народу, ясным ёсьць, што
зямля, гэтая галоўная падстава
быту нашага народу, або ўспыж
з рук яго ўцякае, або дробіцца
так, што ўжо ня ў сілах яна
выжывіць сваіх гаспадароў. Аб
гэтым у Зах. Беларусі ясна нам
гавораць вузенькія палоскі, во-
бак панскіх абшараў і асадніч-
кіх калёніяў, а ў Беларусі Усход-
най розныя колхозы і совхозы,
створаныя з аднятых сілай ад
беларускага народу зямель. Гэт-
кае палажэньне зямельнай спра-
вы ў Беларусі, яўна крыўднае
для беларускага народу, няўхіль-
на змушае гэты народ мець сваю
ўласную народную зямельную
праграму і імкнуцца да яе зрэалі-
заваньня.

Існуюць на сьвеце розныя
зямельныя праграмы і розныя
спосабы карыстаньня і валадань-
ня зямлёй. Прыгледзімся да іх
папарадку і зробім адпаведныя
да патрэб беларускага народу
высновы.

1. Валаданьне і карыстаньне
зямлёй на асновах неагранічанай
уласнасьці прыватнай, на асно-
вах буржуазна-капіталістычных,
якое спрыяе нагромаджваньню
вялікіх запасаў зямлі ў руках
нямногіх паноў з яўнай крыў-
дай малазямельных і беззямель-
ных сялянскіх масаў, зьяўляецца
выразна несправядлівым, аджыў-
шым свой век і дзеля гэтага
гаварыць аб ім тут ня прыхо-
дзіцца. Асабліва гэта робіцца
нам ясным, калі уцяім сабе,
што зямлі ў нас ёсьць мала і што
нельга яе мець і ей карыстаць,
сколькі і як каму гэтага хо-
чацца.

2. Гэткаму неагранічанаму
прыватніцкаму спосабу вала-
даньня і карыстаньня зямлёй
проціўстаўляецца спосаб поўна-
га скасаваньня прыватнага зя-
мельнага права, спосаб комуні-
стычны. Пры гэтым спосабе, як
гэта ёсьць сяньня ў СССР, зям-
ля лічыцца супольнай уласна-
сьцяй усіх грамадзян, супольна
абрабляецца рознымі калектыв-
нымі арганізацыямі, а так-жа
супольна карыстаюцца пладамі
зямлі тыя, што на ей працуюць.

Вось-жа ў тэорыі гэткі зя-
мельны парадок можа каму
здацца добрым, але ў практыцы
сусім інакш. У саветскай прак-
тыцы выйшла з гэтым так: зямля—
ўласнасьць дзяржавы, а ўсё ся-
лянства — гэта звычайныя па-
рабкі дзяржавы, ці сьпісьлей
кажучы — ўраду, які з ласкі
сваёй пакідае яму толькі абіркi
з яго мазольнай працы, а рэшту
забірае на свае патрэбы, часта
нямаючы нічога супольнага з
дабрабытам агульна-грамадзкім.
Дык і пры камуністычным спо-
саве валаданьня зямлёй, так як
і пры буржуазным, карыстаюц-
ца нямногія, а працуюць і пер-
пяць бяду дужа і дужа многія.
Знача, і аб увядзеньні камуні-
стычнага валаданьня зямлёй,
асабліва калі заводзіць яго сілай,
як у СССР, думаць беларускаму
народу ня прыходзіцца.

3. Ёсьць яшчэ спосаб вала-
даньня зямлёй, які можна наз-
ваць народна-соцыялістычным.
Сутнасьць яго ў тым, што ўся
зямля якога краю лічыцца ўла-
снасьцяй агульна-народнай, дзяр-
жаўнай, а сялянам зямлядаецца
дзеля прыватнага карыстаньня,
але не на ўласнасьць. Добры
бок гэткага спосабу ў тым, што
ніхто ня мае магчымасьці на-
грамадзіць зашмат зямлі ў сваіх
руках з шкодай для іншых,
а бліжэй бок, што цалком ка-
суюцца права ўласнасьці, што
ў практыцы можа давесці на-
род да такога-ж нявольніка-па-
рабка, як і ў камуністых.

4. Але як агулам у жыцці,
так і ў справе зямельнай бела-
рускага народу, здаецца, най-
лепшай будзе дарога сярэдня.
Зямельную сваю праграму бела-
рускі народ павінен будаваць так,
каб яна сапраўды адпаведнай
была як прыватнаму эканаміч-
наму і маральнаму дабру гра-
мадзян беларускага краю, так
і агульна-грамадзкаму дабру
гэтай краіны. Дзеля гэтага зя-
мельная справа беларускага на-
роду павінна быць вырашана
прынцыпова на падставах права
ўласнасьці, але так, каб гэта
права ня шкодзіла агульна-гра-
мадзкаму дабру.

Праўда, думкі гэтыя ўжо
выказаў нехта ў адным з па-
пярэдніх нумароў «Бел. Крыні-
цы», калі была гутарка аб пра-
ве ўласнасьці, і мне яны па-
дабаліся, дык я іх прымаю за
свае і тасую іх так-жа да спра-
вы зямельнай. Будаваць зямель-
ныя гаспадаркі на падставах
калектывных, дзе гэтага хочучь
людзі і дзе гэтага вымагае агуль-
на-грамадзкае дабро, — гэта па-

З dziejności Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

w. Kiejpuny, Wil.-Trockaha
paw. Sprawazdača za 1934 h. z dziej-
ności hurtka B.I.H.I.K. u Kiejpunach,
Turhielskaj woł., Wilenska-Trockaha
pawietu, wyhladaje ŭ karotkich sła-
wach tak:

Knižkami z biblijateki hurtka i ha-
zetami karystalisia niekalki wiosak.

Pračytana 50 kniżak. Hazety atrym-
liwaŭ hurtok takija: „Bieł. Krynicu“,
„Samapomač“, „Chryścijanskiju Dum-
kn“ i „Ślach Moładzi“. Hurtok u wa-
kolicach paŭraŭ drukawanaŭe słowa,
bolšaj dziejności raźwić z pryčyn ad
siabie niezaležnych nia moh.

Na sabrańni, dn. 9.II.35 h., urad
hurtka postanawiŭ pryłučycca da Juš-
koŭskaha hurtka B.I.H.I.K. i pracawać
supolnymi siłami.

Biblijateka astajecca na miescy ŭ
Kiejpunach. Zahadčykam biblijateki
budzie hr. Prakaŭiŭ Izydar. Nieka-
tarymi časapisami biełaruskimi pasta-
noŭlena karystacca z hurtka ŭ Juškoch.

Siabry Kiejpunskaha hurtka Bieł.
Instytutu Hasp. i Kultury ad dnia 9.II.
1935 h. buduć siabrami hurtka ŭ Juš-
koch.

Maładečna. Zamieŭt sprawaz-
dačy z Maładečanskaha pawietu ja
prymušany pawiedaŭiŭ, što dziejność
hurtkoŭ Instytutu na prastory pawietu
spyniena administracyjnymi ŭladami.

Na pačatku dziejności Instytutu,
h. zn. u hadoch 1926—27, byŭ zało-
žany cely rad hurtkoŭ u Maładečan-
skim pawiećcie, a nawat u Radaškawič-
ach byŭ zarhanizawany Centralny
Addzieł Instytutu, jakomu padlahali
hurtki Wialejskaha i Maładečanskaha
pawietu. Hurtki, aproč Radaškawič,
byli ŭ Dubrowie, Małoj Borkaŭščynie
i Krynicy. U M. Borkaŭščynie hurtok
byŭ źlikwidawany paru hadoŭ tamu
pašla adbytych tamaka aryshtaŭ, a in-
šyje try jurydyčna isnawali dalej, a
hurtok u w. Krynicy nawat prajaŭlaŭ
niažhorš swaju dziejność, tahdy, kali
ŭ Radaškawičach i Dubrowie hurtki
zachireli.

U wieraśni miesiacy prošliha
1934 hodu byŭ zarhanizawaušysia no-
wy hurtok u w. Palikšy kala Rakawa

i ŭ hetym-ža miesiacy była padadzie-
na zajawa Maładečanskamu staraście.

SKANFISKAWANA.

Starosta Powiatowy. Mołodeczno
Mołodecki. dnia 28 października
Nr. B. 189/Stow. 1934.

Do
Zarządu Głównego Białoruskiego Insty-
tutu Gospodarki i Kultury
w Wilnie ul. Zawalna Nr. 1.

Wobec tego, że Koła Białoruskiego In-
stytutu Gospodarki i Kultury w m. Radosz-
kowicach, we wsi Dubrowa gm. Rakowskiej
i we wsi Krynica gm. Radoszkowskiej od
1930 r. nie przejawiają żadnej działalności
oraz, od tegoż czasu nie odbywały się tam
zebrania członków jak również niema ani
Zarządu ani też Kierowników, albowiem
członkowie Zarządu względnie kierownicy w
międzyczasie bądź wyjechali z terenu powia-
tu bądź zbiegli do ZSRR, na zasadzie art.
26 rozporządzenia Prezydenta Rzpltej Pol-
skiej z dnia 27.X.1932. o prawie o stowarzy-
szeniach (Dz. U. R. R. Nr. 94. poz. 808),
wykreśliłem te Koła — a mianowicie: Koło w
m. Radoszkowicach, we wsi Krynica gm. ra-
doszkowskiej i we wsi Dubrowa gm. rakow-
skiej z rejestru tut. Starostwa.

O powyższem podaje do wiadomości.
Starosta Powiatowy.
M. Olszewski.

SKANFISKAWANA.

мойму ідэал, які сапраўды су-
ліць лепшую будучыню бела-
рускаму народу.

Урэшце прапаную прыняць
у зямельную праграму абноўле-
най БХД наступныя пункты:

1. Зямля і ўсе прыродныя
багацці на Беларусі на падста-
ве прыроднага права зьяўляюц-
ца ўласнасьцяй беларускага на-
роду.

2. Валаданьне і карыстаньне
зямлёй на Беларусі павінна быць
апэрта на падставе права ўла-
снасьці.

3. Прыватная зямельная ўла-
снасьць павінна быць разложэ-
най так, каб ня шкодзіла агуль-
на-грамадзкаму дабру.

4. Вобак прыватных зямель-
ных гаспадарак могуць існаваць
і гаспадаркі калектывныя, дзе
гэтага хочучь людзі, а так-жа
дзе гэтага вымагае агульна-
грамадзкае дабро.

5. Найлепшай формай пры-
ватнай зямельнай гаспадаркі на-

лежа ўважаць гаспадарча-сама-
выстарчальныя хутары.

6. Хутары павінны мець зям-
лі ня больш такой нормы, якой
хапае на дастатнае выжыве-
леньне і культурнае ўтрыманьне
сялянскай сям'і.

7. Арганізаваньне зямельных
гаспадарак, а так-жа азначаньне
колькасьці зямлі і варункаў яе
атрымання праводзіцца адпа-
веднымі органамі ў паразумень-
ні з зацікаўленымі.

8. Імкнуцца да пашыраньня
і павялічваньня зямельна-гаспа-
дарчай культуры.

9. За справядлівыя цэны на
прадукты сялянскія і фабрыч-
ныя; проціў выкарыстаньня
вёскі месам і наадварот.

10. Протиў чужацкага асад-
ніцтва на беларускіх землях.

Абноўленую нашу арганіза-
цыю прапаную назваць: Бела-
рускае Народнае Аб'яднаньне.

Ул. Ц—ч.

Z hazet.

Jašče ab našaj wioscy.

U 6 numary „B. Krynicy“ my pisali ab demoralizacyi biełaruskaje wioski. U adnym z apoŋich numeru (z 12.II. h. m.) sprawa našaj wioski zaniausia i „Kurjer Wil.“ Polski sanacyjny orhan starajecca dajsci pryčyn niedawieru biełaruskaje wioski da ūsiaho čužoha, i jahonyja razwažaŋni na hetuju temu dawoli cikawija, tak što warta z imi zaznajomicca.

„Žychar wioski adnosicca da ūsiaho i ūsiech niaprychilna — piša „Kur. Wil.“ Nie ūžadawany ū moładašci, panižany, biazmierna ahraničany i niedalokazorki, jon nikomu nia wieryc i nikoha nie paważaje. U žyćci kirujecca bolejš instynktam, čym świedańščaj. Što jon robić, to robić z pryrodnych nachilaŋ (hoład, žanimstwa, patomstwa), a nie z metazhodnaha dziejańnia. Nia znae jon tak-ža bačkauščyny, dyk ab jaje i nia dbaje. A jaho relihija i jaho „wialikaja“ nabožaść zusim jamu nie pieraschadžaje dakonywać čynaŋ niaz brydotnych. Bo relihija žychara wioski nie wypływae z lubowi Boha i bližniaha, nie padae jamu abawiazkaŋ dla spaŋiańnia ū štodziennym žyćci, ale służyć jamu strachoukaju na zahrobnae žyćcio. Relihija žychara wioski jość adžina prajawaj jahonaj kultury. Adyhrywae tut jašče rolu ambicyja, žadańnie žwiarnuć na siabie ūwahu, wyblicca spasiarod inšych i h. d. Usio inšaje jość dla jaho čužoje, niezrozumiełaje i niedastupnae. Byŋ jon i jość u lančuhoch duchowaje niawoli i doŋha jašče niawolnikam astaniecca. Dzieła hetaha nia dbaje jon ab ruki, jakija zmahajucca za narod i hatou ich sam adsiakać...“

„Trudna pawieryc, jakuju čornaju, jakuju ahraničanaŋ jość duša iwiejskaje wioski („Kur. Wil.“ padae wiestki z-pad lūja“), jakaja hetaja duša pierwabytная i dalokaja ad sapraŋdaści. Dzieła hetaha iwiejskaja wioska kožnaj chwiliny moža pryniać woblik woraha ab pryjeciela, zainteresawanaha abo raŋnaduśnaha, pastupowaha abo reakcyjnaha, woblik polski — niamecki — rasiejski ci jašče nšy, nia maje jon u sapraŋdaści ni-

jakaha wobliku, aproč zaŋsiody nia-žmiennaha wyhladu i prykidywańniaŋ („pozorów“). Dzieła hetaha nia treba wieryc u toje, kab moža bylo ū praciahu karotkaha času ci nawat niekalkich hadou žmianić wiosku. Tolki daŋžejšy čas abserwacyi pakazwae sapraŋdaść, biez katoraj żywiecca jak wa ūmroženym świcie...“

„Na wioscy jość roznyja slai i kasty. Utwaryliŋa jany z zwyčajnaj pryrodnej niaroŋnaści čaławieka. Kirujucca jany ū žyćci ū adnosinach da inšych najnižejšymi instynktami. Dyk žadańniem ich jość nie supracouńictwa i luboŋ, a na hruncie ahlunaj clesnaty i biezczaradnaj hality — biazlitasnae hnbieŋnie slabiejšych. Zhetul dżikaś adnosin na wioscy. Zhetul na wioscy niedawier i pesymizm. Zhetul radaś, što hinie susied, bo hinie worah. Zhetul złoś, što niekam dobra wiedzicca, bo i heta budzie worah. U hetakaj atmosfery żywie wioska. U zaŋsiodnym panižeŋni i ū zaŋsiodnym strachu, u niapreŋaści, što heta jaje zaŋtra abo za chwilinu spatkae... I dzieła hetaha jana nikomu pawieryc i dawieracca nia moža. Nikoli biespasiaradna prociŋ ničoha nie wystupaie, bo jość ciomnaja, niezczaradnaja i slabaja... Chiba pry akazii, na katoruju moža čakać hadami...“

Hetak charaktaryzuje našu wiosku „Kur. Wil.“ Charaktarystyka, jak bačym, cikawaja i ū niekatorych ry-sach zusim blizkaja da praŋdy. Z jaje widać, što polskaja rabota na biełaruskaj wioscy idzie nia tolki tuha, ale biezczadziejna: wioska zamknułasia sama ū sabie i čakaie lepšych časaŋ, čakaie niekaj „akazii“, jakaja dałab mahčymaś biełaruskaj duży wyjawić usie jaje pryrodnyja ūłaściwaści i ba-ħaćcie... A tymčasam naš sielanin robić wyhlad („pozory“) i prykidwajecca takim, jakim jamu lepš i biešpłačniej żywiecca. Woś ūsia praktyčnaja filazofija biełaruskaje wioski adnosna da čužych... A čužyja żywuć na biełaruskaj wioscy, jak „wa ūmroženym świcie“ i śniać ab swaich „wialikich zdabytkach.“

Što kaža ksiondz Siečka?

Ks. Siečka ū „D. Wil.“ z dnia 11.II. h. h. u artykule „Ksiondz na

3 царкоунага пагосту.

Няма супакою на царкоўным пагосце Праваслаўнай Царквы ў Польшчы: барацьба палякоў з маскалямі за народную душу беларусаў і украінцаў ня спыняецца.

Царска-расейскія ўлады пакінулі ў нашым краю глыбокія сляды сваей русыфікатарскай палітыкі, асабліва на царкоўным пагосце. дзе і да сяння, у большасці прыходаў, трымаецца маскоўшчына.

Маскалі, што знаходзяцца цяпер у Польшчы, гэтыя сляды маскоўскіх ботаў кладуць у фундамент, на якім стараюцца збудаваць гмах тэрытарыяльнай нацыянальнай меншасці ў Польшчы — дамагаюцца правоў — прызнання расейскай меншасці ў Польшчы.

Роскашы, выплываючай з правоў нац. меншасці ў Польшчы — мы, беларусы, маскалем не завідзем, але сляды маскоўскай няволі ў нашым краю ніколі ня могуць быць фундаментам апоры для расейцаў.

Гэтага „фундаменту“ расейшчыны трымаецца большасць права-

кresach“ padae swaje razwažaŋni ab wažnaści pracy polskaha ksiandza na „kresach“. Asabliwuju ūwahu jon zwaročwaie na patrebu bolšych staraŋniaŋ kala nawarotu prawasłaŋnych na katalictwa. Pry hetym ks. Siečka bidaie, što polskaje hramadźianstwa i polskija ūlady nie zdajuć sabie sprawy z wažnaści hetaj sprawy, bo nawarot prawasłaŋnych na katalictwa ū mnohich wypadkach raŋniajacca nawarotu ich da polščyny. „Prawasłaŋny, katory nawierniecca na katalika, stajecca z biełarusa abo rasiejca palakom“ — kaža ks. Siečka.

Hetymi sławami ks. Siečka wyraziŋ adwiečnuju palityčnuju metu polskaha duchawienstwa ū našym krai. Dyk nia ma ničoha dziŋnaha, što ad takoha duchawienstwa adwaročwajucca nia tolki prawasłaŋnyja, ale i kataliki. Bo heta nie apostaly Chrystowy, ale apost-ly polskaha nacynanizmu i wynaradaŋleŋnia biełarusaŋ. A takich Siečkaŋ mnoha!

слаўнага духавенства і сьвецкія маскалі, уважаючы, што праваслаўе — гэта „русская вера“, а кожны праваслаўны—гэта „русский“.

Ня ўсе, аднак, маскалі трымаюцца расейшчыны на царкоўным пагосце: тыя, што зьявярыліся ў трывалкасць гэтага фундаменту расейшчыны, бяз падмацавання шукаюць іншай апоры; пры гэтых знайшліся і „православні поляцы“, якія цяпер найбольш рухлівыя на царкоўным пагосце.

Мітраполія ў Варшаве перакладае на польскую мову праваслаўную літургію і багаславіць польскія пачынаньні на царкоўным пагосце, адначасна трымаючыся, дзе магчыма, слядоў русыфікатарскай палітыкі царскіх уладаў — маскоўшчыны.

Ерэс

у „Prawosławnym Kalendarzu“.

Некая выдавецкая супалка ў Томашове, Люблінскага ваяводства, „Głos Prawosławia“ wydała knižku — „Kalendarz Prawosławny“ na 1935 г. Гэты календар-кніжка—друкаваны папольску ў Любліне і мае 239 бачын. Выданьне саліднае, багатае, з ілюстрацыямі. Зьмест — рэлігійна-польска-патрыятычна-папулярны. Пасья календарыюм, на 41 бачыне „kalendarza“ надрукаваны „Modlitwy prawosławne“. У гэтых „modlitwach“ ёсьць і „Wyznanie Wiary“ — Вярэу.

Вось-жа ў гэтым тэксьце — Вярэу — папольску столькі недакладнасьці, што вымяняе нават догматычнае разуменьне напrawasłaŋnamu. Гэтую недакладнасьць паказуюць праваслаўныя багасловы.

Пры гэтым трэба ведаць, што „Prawosławny Kalendarz“ распаўсюджваецца праваслаўнымі папамі-маскалямі ва ўсім нашым краю. А гэта рабіць папам наказвае духоўная ўлада зьверху, — Мітрапаліт Дзяніс прызнаў, што надта патрэбен праваслаўны календар папольску, а сэкратар Сьв. Сыноду, пан Рошчыцкі, пісьмом за № 11967 з дн

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

VII. Śledztwa.

Dziekan Kiškielis byŋ wielmi zaniaty kala budowy kaścioła: zbiraŋ hrošy, zwaziŋ materiał, swaryŋsia z budaŋničym, padachwočywaŋ robotnikaŋ, lahodziŋ palicyju i h. d. A treba wiedać, što da 1905 hodu nowyja kaścioły nihdzie na Biełarusi nie budawaliŋa i nawiet prawić staraja ūrad pazwalaŋ z wialikim ahraničeŋniem: treba bylo špiśać wialikuju horbu papieraŋ, kab dastać ad hubernatara pazwaleŋnie na małuju papraŋku. Dyk wot u Murawance sprawa z kaściołam pryšla prosta da katastrofy: Kaścioł byŋ zdaŋna zapuščany, ciok jak sila; dy byŋ taki cieszny, što ludzi ū im prosta dušyliŋia. Na ūsie prošby budawać nowy kaścioł prychodziŋ adkaz z Pieciarburhu: „Nie razriešajetsia!“ Tahdy ksiondz Kiškielis wyprasiŋ pazwaleŋnie paprawić i kryšku rasšyryć kaścioł stary. Na heta narešcie ūrad pazwoliŋ.

Tut Kiškielis wielmi ryzyknuŋ: zbiŋ palawinu staroha kaścioła; druhuju časć zrabuŋ kaplicaŋ, a na miejsca raźbitaj palawiny staŋ budawać nowy wializarny kaścioł — razou šesć-siem bolšy ad staroha. Wiedama, usia ūlada palicejskaja byla naležna zahodžana. Murawanski prystaŋ, Nikifar Zarazaka, bywaŋ častym hošciem u dziekana i, kab ablahčyć dziekanu sposab padchodu, sam „pazyčau“ u jaho kožny miešiac pa dwaccać piać rubloŋ; prytyni lubiŋ paważna padžartawać: „Zapłacić, kazaŋ, japoniski mikada“ — bałazie ab Japonii tahdy pačali hałaśniej hawaryć. Pryjažduŋ nawiet na śledztwa i asobny čynoŋnik z Pieciarburhu i z hetym dziekanu bylo kryšku trudniej, bo patrebn byŋ padchod dalikatniejšy, ale niejaka paradziŋ. Wot toj „wysoki čyn“ staŋ piśać pratakoł. Adnak dziekan nia daŋsia zlawiŋ na wudu: ciahnŋŋ i putaŋ usio dzieła sa swaimi świadkami aŋ da poznaha wiečara, — pakul nia prystroiŋ dobrej wiačery. Tahdy tak razwiesialiŋ wažnaha haścia žartami i krepkim kaniačkom, što toj zabyŋsia i ab pratakołach. Pośle zahulaŋ i karty, i dziekan „prahulaŋ“ tamu čynoŋniku dżwieście rubloŋ. Zatoe nazaŋtra śledztwa pajšło laħcej i kaścioł moh dalej budawacca.

A Murawanski prystaŋ, Nikifar Zarazaka, byŋ čaławiek wielmi ludzki i sprawiadliwy: jakad kaho štości ūziaŋ, dyk sa skury wylaŋziŋ, a dzieła zrabuŋ pawodle ūhaworu. Jon nawiet mieŋ na heta adpa-

30)

wiednuju pahaworku: „Kali dzieła nie zrabieć, dyk lepš i nia brać taho...“ — wiedama, čaho! A braŋ dobra — nie žalejućy; nu, i dawali jamu, nie žalejućy, a nawiet lubili jaho za takuju poŋunuju sprawiadliwaść. Dziekan tolki praz jaho i ratawaŋsia. Bywaŋ... nu, što tam bywaŋ — niachaj sabie! Usio rabiłasia z uradawaj tajnaj. Tolki adzin raz dziekan mieŋ pieraprawu niazwyčajnuju: praŋda, nia dzieła siabie, a dzieła niespakojnaha susieda. Ublutaŋsia ū palityku zawałacki probaršć, ksiondz Marcinoŋski, a dziekanu pryšlosia razblutywać. Dahetul tolki dziakujućy prazorliwaści dziekana ksiondz Marcinoŋski siadzieŋ cely ū swajej Zawałace. Nawiet i sam Zarazaka machaŋ na Zawałaku rukoj i hawaryŋ: „Što-ž, maładoje piwa niachaj sabie pierašumicca! Wialikaja Rasieja ad takoj Zawałaki nie prawaliacca.“

Tak dasiul puščali kantam toje, što ksiondz Marcinoŋski biez pazwaleŋnia prystawa jeŋdziŋ na festy ū susiednija parachwiŋ, a nawiet u Ciulpiškach hawaryŋ nawuku; taksama darawaŋ Zarazaka i toje, što zlawiŋ u Zawałace Hanulu Jakubiču, jak wučyła dzieciej, choć mieŋ jasnyja dowady, što heta bylo z ruki ksiandza Marcinoŋskaha; i jašče bolš darawaŋ, i darawaŋ-by ūsio, kab ksiondz Marcinoŋski nie pierjaŋsoŋ miery. Adnak apoŋniaja sprawa narabiŋa šumu na celuju huberniu i zatušawać jaje nia bylo mahčyma. A bylo tak:

Zawałacki pop Zachar Dudziuk, toj, što pryjechaŋ na miejsca Iwana Kabylkina, byŋ wielmi zaŋziatym misiŋaneram. Taki samy zaŋziaty misiŋaner byŋ i ksiondz Michał Marcinoŋski. Woś jany i zawiali pamiž saboj sprečki, danosy i sudy — prosta, biaz daj pryčyny. Narešcie znaŋšiasia i wažnaja pryčyna: Zachar Dudziuk wioŋ na mahilnik niaboščyka i jakraz pierachodziŋ kala kaścioła, a z kaścioła taksama wywodziŋ swajho miarca ksiondz Marcinoŋski. Dudziuk zdaleku žmiarkawaŋ niebašpieku i nie chacieŋ astacca zradu: woś jon i pacisnuŋ swoj žalobny chod skarej. Ale ū prawasłaŋnaha niaboščyka ublutaliŋa lejcy ū koła i woz zatarmaziŋsia, a Dudziuk nie čakaŋ i pajšoŋ skarej. Tahdy sfarmawałasia takaja pracesija: najpierš prawasłaŋny kryž, charuhwy, pośle pop Zachar Dudziuk z dziekom Kužmoj Narcukiewičam i sa špiawakami; za imi — katalicki kryž, pośle ksiondz Marcinoŋski sa swaim arhanistym i z choram; pośle jechaŋ niaboščyk-katalik; a na samym kancy — prawasłaŋny niaboščyk. Idzie heta na kancy za ūsimi žonka taho miarca i lamantuje: a Boža moj, Božaŋka! Čahož ja daŋdałasia? Jak taho katalika, dyk abodwy wiaduć, a majho Symonku miłaha, dyk nichto nie wladzie, nie pjaieŋ...

I zara pośle tych pachowiŋaŋ i pop i ksiondz pasłali telehramy da hubernatara — adzin na druhoha. Hubernatar pieradaŋ dzieła Zarazaku, a hety prybieh da dziekana i przywaŋ jaho na supolnae śledztwa. Razabraŋsy supolna ūsiu sprawy, jany tak sprytne napisali papieru hubernataru, što i pop i ksiondz byli przyznany winawatymi i dastali wostry vyhawar za narušeŋnie carkoŋnaha paradku i hramadziŋskaha supakoju.

Ale j tut dziełu nie kaniec: tolki što dziekan wiarnuŋsia ū Murawanku, jak nazaŋtra pryjšła z Zawałaki trywožnaja wiestka, što Zawałacki arhanisty prybiŋ da śmierci dzieka, Kužmu Narcukiewiča. Iznou špiešnym paradkam pajechaŋ prystaŋ Zarazaka ū Zawałaku, a z hadziŋku pośle jaho pajechaŋ (nieaficyjalna, kab paddziaržać ksiandza Marcinoŋskaha) i sam dziekan Kiškielis. Akazałasia, što Kužma jašče żywie i sam, choć kulha-jućy i z zawiazanym wokam, pryjšoŋ na śledztwa. Tut uŋo Zarazaka wyjšaŋ z siabie i pastanawiŋ: albo razahnać usio zawałackaje duchawienstwa, albo pamiryć jaho nazaŋsiody. Na hety raz śledztwa iŋšo ū domie papa Dudziuka, kudy zaklikali ūsie winawatych i pryčasných.

Akazałasia, što pośle tych slaŋnych pachowiŋaŋ, dziek z arhanistym spatkaliŋia ū Šlomy i, dobra dziubnuŋsy, zawiali dysput ab wiery i nabaženstwie. Pakul raźbirali punkty pastaronnyja, dyk jašče ničoha, ale jak dajšli da šplewu i arhanisty abšmijaŋ carkoŋny chor — tut uŋo dziek nia moh strymacca i lapnuŋ pracničniku aplawuchu z usiaho plača. Tahdy arhanisty nawaliŋsia na dzieka z kulakami i z nahami, zbiŋ jaho na ziamlu, abkrywaŋiŋ i „prybiŋ da śmierci.“ Tut ustupiŋsia sam Šloma i zžaliŋsia nad niaščasnym dziekom: pryka-zaŋ swajej Sorcy maŋčać i, bajučysia adkaznaści, abliŋ dzieka wadoj i pieraciłhnuŋ jaho ū johonuju chatu, a sam wiarnuŋsia damoŋ, zapior dżwiery i zhaŋiŋ lampu, ale nia moh zasnuć. Ale tut dawiedaŋsia ab takim „paruhaŋni prawasłaŋija“ sam pop Dudziuk i paklikaŋ wuradnika. Wuradnik abhlediŋ dzieka, što toj byŋ abkrywaŋiŋy i nie waruŋyŋsia, dyk razbudziŋ i zaklikaŋ Šlomu, i staŋ piśać pratakoł. Spałochany Šloma nie chacieŋ pierš ničoha hawaryć, ale, dastaŋsy dwa razy ū wucha, saznaŋsia ūwa ūsim ad pačatku da kanc. Jak pratakol byŋ koŋčany, dyk tymčasam i Šloma pryjšoŋ k' sabie, a nawiet ašmieliŋsia padstupić da wuradnika i paprasiŋ jaho ū bakoŋku. Tam uŋo na stale stajaŋa butelka dobrej wiŋnioŋki, a pad butelkaj la-žaŋa piacirubloŋka. Wiedama, pratakoł astaŋsia biaz chodu.

Świątkawańnie Litoŭskaj Niezaležnaści.

16.II.1918 h. Litwa była abwieščana niezaležnaj dziaŭaj. Woś Źa ŭwieś litoŭski narod kožny hod świątkuje hety dzień, jak najbołšaje swajo nacyjanalnae swiata. Toje-ż samaje było i sioleta, kali 16.II. minula 17 hadoŭ ad času abwieščanńia niezaležnaści Litwy.

Litoŭskaje hramadzianstwa ŭ Wilni świątkawała hety dzień u nastupnym paradku.

A hadz. 10 ranicy ŭ kaściele św. Mikalaja abdyhoŭsia ŭračystaje nabaženstwa, jakoje adpraŭlaŭ Ks. Wiskont, a kazańnie kazaŭ Ks. Raštutis. Padčas nabaženstwa chor pryhoža piajaŭ kaścielnija twory. Narodu u kaściele było poŭna. Byli pradstaŭniki ad biełarusau i ad palakoŭ.

A hadz. 7 wiečaram u zali litoŭskaj himnazii im. Witaŭta Wialikaha abdyhoŭsia ŭračystaje akademija ŭ čeść dnia Litoŭskaj Niezaležnaści.

Zala, bitkom nabita publikaj, była pryhoža ŭdekorawanaja. U hłybi sceny krasawaŭ slaŭny i šyroka wiedamy ŭ litoŭskim mastactwie abraz litoŭkimaci z karaŭlotam, jakaja pradučy na im wuča hramaty dzicia swajo. Abraz hety nadawaŭ ton usiej akademii, na jakoj wyrazna wykazwaŭsia značeńnie dla litoŭskaj niezaležnaści litoŭskaj nacyjanalnej kultury.

Pieršym punktam prahramy akademii było ŭstupnoje słowa Staršyni Wilenskaha Litoŭskaha Tymčasowaha Kamitetu hram. K. Stašysa, jaki padkreśliŭy hałoŭnyja mamenty ŭ historyi litoŭskaha narodu i jahonuju adpornasć na napor swaich worahaŭ, zaklikaŭ litoŭskaje hramadzianstwa da tworčej kulturnaj pracy dzieła zamacawańnia i pašyreńnia niezaležnaha bytu litoŭskaha narodu.

Pašla ŭstupnaha słowa Staršyni

nastupili prywitańni. Pieršym witaŭ litoŭcaŭ u dzień ich wialikaha nacyjanalaha swiata ad imia Biel. Nac. K-tu hram. Ul. Kazłoŭski, padkrešliwajučy značeńnie litoŭskaj niezaležnaści tak-ža i dla sprawy niezaležnaści biełaruskaha narodu.

Pašla pradstaŭnika Biel. Nac. K-tu jašče wystupali z prywitańniem litoŭcaŭ: student ukrainiec ad imia Kruška Ukrainskich Studentaŭ i student biełarus, M. Ščors—ad imia Biel. Studenskaha Sajuzu.

Aprača hetych prywitańniaŭ wusna, było nadastana celaje mnostwa prywitańniaŭ u telehramach i piśmach.

Adnym z hałoŭnych punktaŭ prahramy akademii byŭ referat Ks. K. Cybirasa na temu: „Narodnaje wychawańnie i my“. U referacie swaim prelehtem padkreśliŭy padstawowyja iskladowyja čaściny ŭ narodnym wychawańni, rolu ŭ hetaj sprawie starejšaha i maładziejšaha pakaleńnia, zaklikaŭyčy ŭrešcie litoŭskaje hramadzianstwa da supolnaj pracy na niwie litoŭskaj narodnaj kultury, jakaja ŭjaŭlajecca adnej z hałoŭnych padstaŭ narodnaj woli i ščaścia.

Pa referacie byŭ wykanany ceły rad litoŭskich narodnych pieśniaŭ, a ŭrešcie pieršy akt opery „Biruta“, jaki, jak swaim źmieŭstam, tak krasoj i daskanalnasćaj wykananńia, sapraŭdy začarawaŭ haściej prysutnych na akademii. Zakončyłaŭsia akademija litoŭskim nacyjanalnym hymnam, jaki adapiajała publika.

Cikawa adznačyć, što ŭžo ad celaha radu hadoŭ u dzień litoŭskaha nacyjanalaha swiata witaŭajučy litoŭcaŭ tolki biełarusy i ukraincy. Dobry heta znak, znak żywoj družby troch bratnich i susiednich narodaŭ.

P. Ł.

Rastralańnie ŭ Sawietach Br. Taraškiewiča, S. Rak-Michajłoŭskaha i Dwarčanina.

U Wilniu pryšla wiestka, što Br. Taraškiewiča, jaki prabywaŭ u Maskwie, bałšawiki rastralali. Adna ryskaja hazeta, niekalka dzion tamu, padała wiestku, što Rak-Michajłoŭski i Dwarčanin, jakija byli bałšawikami sasłanyja, tak-ža rastralany. Hetyja wiestki apublikawali mnohija hazety, a ŭ Wilni „Kur. Wilenski“ i „Słowo“.

Br. Taraškiewič, staršynia „Bełaruskaj Sjałanska-Rabotničaj Gramady“, pašla likwidacyi hetaj partyi, Wilenskim Akružnym sudom byŭ zasudžany na 12 hadoŭ katarhi. Pašla warunkowaha pradčasnaha zwalnienia z wastrohu, Taraškiewič uciok z Polšcy i z Hdansku kiraŭaŭ nielehalnaj kamunistyčaj dziełnasciaj u Zach. Bielarusi. Byŭ złoŭleny polskaj palicyjaj i zasudžany Wilenskim Akružnym sudom, druhi raz, na 8 hadoŭ katarhi. Pašla hetaha Sawiety abmianniali Taraškiewiča ŭ abmiennie palityčnymi wiaźnikami z Polščaj.

Rak-Michajłoŭski—b. pašoŭ i dziejač „Bel. C. P. Gramady“, razem z Taraškiewičam zasudžany ŭ praciesie „Hramady“ na 12 hadoŭ katarhi, pašla pradčasnaha warunkowaha zwalnienia z wastrohu uciok u Sawiety.

Dwarčanin—b. pašoŭ klubu „Zma-

hańnie“. Jaho za kamunistyčnuju dziełnascć Wilenski Akružny sud zasudziŭ na 8 hadoŭ katarhi. Sawiety wymieniali Dwarčanina ŭ abmiennie palityčnymi wiaźnikami z Polščaj.

„Žwizaŭsia z niechryščaj i prapaŭ za ništo“.

Kali Branisłaŭ Taraškiewič sia dzieŭ u polskaj turmie, bačka Branisława, stary Adam Taraškiewič, tady wyraziŭsia ab palityčaj dziełnasci swajho syna tak: — „žwizaŭsia z niechryščaj i prapaŭ za ništo“.

—o—

Praŭda, hetyja žudasnyja wiestki ab rastrelach uspomnienych biełarusau bałšawikami dahetul nie prawierany. Nadta mahčyma, što jany — zwyčajnaja — choć hadkaja — niečaja wydumka; adnak, wiedajučy adnosiny maskoŭskich bałšawikoŭ da biełaruskaha narodu, usiaho možna spadziewacca. Dyk praŭdziwymi astajucca słowy staroha Taraškiewiča ŭ adnosinach da ŭsiech biełarusau, što žwiazalisia z bałšawikami, bo choć jany fizyčna i żywy, dyk maralna dla biełaruskaha narodu pamioršyja.

„Dobraja palicyja i błaħaja apazycyja“.

(Z pramowy min. Kaściakkoŭskaha ŭ senackaj komisii).

Nadowiačy ministr unutranych spraŭ Kaściakkoŭski skazaŭ pramowu, u jakoj, pašla niadaŭniašniaj pramowy ŭ Sojmie, wyrazna pastawiŭ kiraŭničy rul unutranej polskaj palityki.

Ministr Kaściakkoŭski ćwierdziŭ, što ŭ Polšcy takaja palicyja, jakoj niama na świecie — najlepšaja, a palicejskija ŭwiazanyja wielmi surowym rehulaminam i trymajucca ŭ mocnaj dyscyplinie. Kali dzie bywaje, što palicyja stralaje, dyk heta jość złoje dziełanie apazycyi — ćwierdziŭ ministr, bo apazycyja nastrajwaje ahrešyŭna da palicyi roznyja elementy.

Pramaŭlajučy-ż da ŭkraińskich pasłoŭ, min. Kaściakkoŭski skazaŭ miż inšym hetak: — Kamu maju dawać deklaracyju ab nacyjanalnych mienšaścach? Hramadzianstwu ci wam? Hramadzianstwu patraplu jaje dać u takoj formie, u jakoj pryznaju słušnaj i adpawiednaj Wam jaje dawać nia budu. Wy žadajecie deklaracyi i pryračeńnia, a sami nia wyjawili lojalnasć da polskaj dziaŭaj.

Pry hetym min. Kaściakkoŭski wyjawiaŭ swaju nadzieju, što hetyja ŭkraińskija pasły ŭžo bolš u polski parlamant nia pryduć, bo ich, byccam, ŭkraińskija wybaršcyki nia wybiaruć(?)

Dalej min. Kaściakkoŭski ab ŭkraińskich pasłoach kazaŭ hetak:—Wa-

ša dziełnascć škodnaja dla polskaj dziaŭaj i ŭkraińskaha hramadzianstwa; robicie ŭślalakija kryŭdy, jakija tolki polskaj dziaŭaj moźacie zrabić. Heta nia jość darohaj da sužycia palakoŭ z ukraincami. Heta daroha da raźjednywańnia.

Ukraińcy zabili Pierackaha. Min. Kaściakkoŭski ŭ hetaj-ža pramowie zajawiŭ, što B. Pierackaha (b. min. unutranych spraŭ) zabili ukraińcy; paklikaŭsia pry hetym ministr na „Biuletyn krajowej ekzekutywy“ i na „Ukraińskaha nacyjanalistaha“, dzie napisana, što Pieracki byŭ najbołšym škodnikam dla ŭkraińskaj sprawy. Pry hetym min. Kaściakkoŭski skazaŭ, što min. Pierackaha zabiła ukraińskaja arhanizacyja.

Heta pramowa kiraŭnika polskaj unutranej palityki jość adkazam na ŭsie ŭkraińskija zajawy — u Sojmie i Senacie — u sprawie terytoryjalnej aŭtanomii.

Uwažajem, što heta jość adkazam i pasłu Jaremiču, jaki ŭ apošniaj sojmawaj pramowie hetak mocna plaŭjaŭ himn chwały min. Kaściakkoŭskamu.

Napaśledak treba adciemić, što, jak widać z hetaj pramowy ministra, uhody z Ukraińskim Klubam nia budu.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Канфіскацка „Калосье“. Па загаду віленскага гарадзкога Старасты дня 19-га г. м. паліцыя сканфіскавала кніжку 1-ю беларускага літаратурна-навуковага часопісу — „Калосье“.

СКАНФІСКАВАНА

7.XII.1934 г. гэнае прызнаньне мітрапалітам аб патрэбе праваслаўнага календара папольску пераслаў выдавецтву „Głos Prawosławia“, якое цалком надрукавана на першай бацьне „Kalendarza Prawosławnego“. Вось абразок душпастырства маскалёў на беларускім царкоўным пагосьце.

Cidarчук.

Агульны гадавы сход сяброў Т-ва Прывяцеляў Беларусаведы пры У. С. Б. адбудзецца дня 24-га г. м. у VI-й залі галёўнага будынку ўнівэрсытэту. Пачатак сходу а гадз. 10 min. 30, другі тэрмін—гадз. 11 я.

Рэфэрат на тэму: „Раздрабленьне зямельных гаспадарак на Віленшчыне“ прычытае 23.II. у памешканьні Бел. Студ. Саюзу (Завальная 1) студэнт аграноміі і сябра Саюзу Засім Піліп. Уваходвольны. Пачатак а гадз. 19-й.

Пчалярская вечарына. Рэдакцыя „Беларускае Борці“ ладзіць дня 3-га сакавіка сёлета, у зал. Літоўскага Студэнскага Саюзу (Віленская вул. 28-2) вечарыну, з адпаведнай лекцыяй дзеля прапаганды пчалярства і спажываць меду. Пачатак а гадз. 7.

Шосты гадавы бал Студэнцкіх Саюзаў Беларускага, Літоўскага і Украінскага адбудзецца ў Вільні ў суботу 2-га сакавіка сёлета, у залах Музычнае Консэрваторыі (Конская 1). Пачатак а гадз. 22.

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hrynkiwlićy.

Suchoty (Tuberkuloza).

Suchoty ŭ dorosłych ludziej. Suchoty amal nie zaŭsiody možna wylekawać, kali pačać lekaŭańnie na samym pačatku chworoŭ. Dzieła taho treba było-b wiedać, jak henaja chworoŭa prajaŭlajecca ŭ najraniejšym peryjadzie, kab paznać, ci niechta z chatnich nie zachwareŭ.

Razhledzim ciapier koratka tyja z najčaściejšych sposabaŭ, jakimi chworoŭa pačynaŭjecca.

1). Čaławiek, jaki byŭ dahetul zusim zdarowu, nikoli raniej nie chworeŭ, byŭ dužym, ničoŭa błaħoha ŭ sabie nie pačuwaŭ, raptoŭna pa ciazkaŭ fizyčaj pracy, abo nat unačy siarod snu, zakašlaje, a sa sploŭkami adychodzić bolšaja ci mienšaja kolkasć krywi. Kroŭ moža chutka spynicca, moža paŭтарыцца niekalki разоў то́е сама́е жа́шчэ ў пра́ціаху па́ру на́йблі́жэйшых дзё́н. Потым усие́н-ка бы́ццам супако́йвае́цца, адна́к нia шы́ра, дзё́ла та́го, што па́здаўшы жа́шчэ бо́льш — разво́й х́варобы і́дзе на́пieraд i ле́кава́цца ўжо́ позна́.

Бiaзуро́ўна, нia ко́жна́я кро́ў у спло́ўках па́казы́вае́міе на́ suchoty. Ш́ма́т якiája інш́я́я пры́чы́ны мо́гу́ць вы́клі́каць кро́ў з хо́рла. Ка́б не па́ло-ча́цца да́рма — на́ле́пш у hetkích на́ходах́ ж́вiар-ну́цца да́ dochтapa i то́j на́м ска́жа, што ма́jem ду-ма́ць i ра́біць.

2). Інш́ым разам па́чатaк suchotaŭ па́казва-е́цца suchím kašlam. Čaławiek dahetul здаро́вы, нia стары́, нia прастуд́жаны́, kašла́е па́но́чaх kaš-ла́м suchím, doŭha trywajučым. У та́ких на́ходах́

ле́пш задо́ўга нia ж́ду́чы ж́вiарну́цца да́ dochтapa i нia зводзі́ць ста́бле прастуд́а́ю, ci зно́ў нia ба́чы́ць усiáje пры́чы́ны kašлу́ i куре́ннi вы́клучна́. Аса́блі́ва па́дазро́ным будзі́е kašal у сiамjі, дзе нiaч́та ўжо́ х́wareŭ на́ suchoty.

3). Niekatoryja х́варобы, jak wadzior i kok-лу́ш u dzieci, a запале́ннiе lohkích u dorosłych па́клі́даю́ць па́ са́бле doŭha trywajučы́ ciazkí kašal. I tutaka bud́жа́ма а́starožnymі, дзё́ла та́го, што ў ludziej ма́ла а́до́рных, а́бнiаду́жаўшых па́ ciazkaŭ х́вора́сцi, lohkija робiáцца chutka mies-сам, дзе suchoty мо́чна разра́стаю́цца.

4). Bywaje časaм z suchotami ínakš́. Čaławiek нia kašла́е, нia па́казвае́цца ў́ jaho z хо́рла кро́ў, а́ху́лна jon nat добра́ чу́е́цца, a woś нia hle-дзiа́чы на́ до́бру́ю а́хwoту да́ jady, jon chudzieci-mie. Інш́я́я а́д са́ма́га па́чатку́ нia ма́ю́ць а́хwoты да́ jady a zatóje ў́ tryбу́ху ў́ ich балі́ć нiáшта, да́ та́го жа́шчэ да́ходзі́а́ць wаны́, woл́насć. У́waha ča-ла́wieka на́кiро́ўвае́цца на́ henyja woś прajáwy, a па́кул нiaч́та зду́ма́е ab suchotach мо́жа бы́ць ўжо́ позна́.

5). Maład́ja дзiа́ўчата́ z бiа́ла́ю празры́стаю́ twapáю, што ле́ку́юцца на́ „niedachop krywi“, па́winны па́дума́ць, што iч́ни́aja бле́дна́сć мо́жа бы́ць chutkaja i а́дзiна́ю прajáwaю́ nadta рanniáje paŭ suchotaŭ.

6). Ду́ша́сć, на́ jakuju на́рака́ю́ць časaм lu-dzi пры́ ciaźejšaj krychú rabocie, kali heta ў́ ma-ла́дых́ ludziejса́ здаро́вым secam, мо́жа та́ksama бы́ць а́днeю́ з ра́ннiх прajáwaŭ suchotaŭ.

7). Інш́ым разам па́чатaк suchotaŭ прajáла-е́цца болу́ ў́ hрудзiа́х, kolkami ў́ baku, zaciaž-нымі запале́ннiамi loħač́на́je bałonki. Henyja прajáwy мо́гу́ць на́ нiáéki časaм spynicca, ка́б па́знiе́j wiарну́цца з бо́лша́ю жа́шчэ нату́ха́ю.

8). А́ху́лна́е а́бнiаду́жа́ннiе, сла́ба́сć мо́жа а́па́wiašча́а́ suchoty.

9). Čaławiek па́чы́на́е да́ста́ваць на́падаŭ tras-цы, чу́je pierad hetым i пры́ hetым choład па́ ce-лым ciа́ле. Па́шла trasцы́ ма́je haračku i pacieje. Trasca прыхо́дзі́ць ре́гу́ларна́ abo на́скаква́е нia-спадзiе́ўki. Časta ludzi дumáю́ць, што heta ма́лары-ja, a heta та́ksama адна́ z ма́ħчы́ма́сцiаŭ па́чатку́ suchotaŭ.

І́нш́ым разам х́woŭы нia ма́je а́нi trasцы́ а́нi harački a pacieje tolki на́ча́мi. Poty nadta нiaмi-лы́ja, х́woŭы, nat' i нia дumáю́чы нiaчо́га ab suchotach, ба́чы́ць памíж iмi i íнш́ымi пота́мi walikujу́ ро́зні́цу.

Dы́k з pierakazanych wýšej ма́ħчы́ма́сцiаŭ ба́чы́м, jak ро́знaja па́чы́на́е́цца héна́ja стра́шная́ х́варо́ба. Čым бо́льш hénych прajáwaŭ u адна́го čaławieka, tym бо́льш мо́жна ба́йа́цца, што heta su-choťy, i treba, ка́б jon са́м ci ка́б jaho нiaч́та па́слаŭ jakна́йчут́е́й да́ dochтapa. Nia ж́да́ць, па́кул čaławiek та́ki zusim а́бнiаду́жа́е, tutaka позна́ ў́жо́ па́ча́ць ле́кава́ннiе i jano мо́жа нiaчо́га нia пама́ħчы́.

Suchoty — адна́ z х́варо́лаŭ, jakuju да́ста́е́цца па́ ба́ckoch. Treba heta разуме́ць нiaда́сто́ўна, што ма́ci ci ба́чка надзiа́ла́е swaich дзiа́cieŭ х́wo-ра́сцiу (chacia i tak bywaje), a што ў́ сiамjі suchot-нікаŭ ма́е́цца spađkabiernicki nachił да́ héна́je х́варо́бы. Čaj tolki čaławiek ма́je нiaспа́hadáю-чы́ja jamu ў́mowy, kali пры́ hénym будзі́е nachił да́ х́варо́бы, — ў́жо́ бiа́да. Loħka tut зразуме́ць, што а́дnoлkawы́ja ў́mowy нia за́ўсiody ў́ usich да́ду́ць х́варо́бу. А́дзiн mieŭ spađkabiernicki да́ jaje nachił, íнш́ы нia.

Ла́ħчeй за́хwaréе čaławiek, jaki буду́чы ма́-лым mieŭ а́нbiа́lsку́ю х́варо́бу ci skrofuły.

Staršynia Ukrainskaj Parlamantarnaj Re- prezent. pytajecca ŭ min. Kaściakouškaha.

Pašla wiadomaj pramowy min. Kaściakouškaha ŭ senackaj komisii, u jakoj jon, miż inšym, prahawarwajučy da ukrainskich pasłoŭ, skazaŭ, — „Wy prychodzicie da mianie i tady našyja hutarki majuć zusim inšy charakter, a pašla spatykajusia z wialikimi niespadziankami na publičnym forumie. Wašy wystupy ŭ Sojmie, Wašy zajawy ŭnutry i nawonki nia zhodnyja z tym, što haworycca ŭ małym kruzie. Nia maju namieru j

nie chaču prymać učasčia ŭ hetaj dwuličnaj ihry,“ — staršynia Ukrainskaj Parlamantarnaj Reprerentacyi pašoŭ Dr. D. Lewicki publična, adkrytyim piśmom z dn. 17 h. m., zwiarnuŭsia da min. Kaściakouškaha z zapytańniem—prošaj padać fakty takoj „dwuličnaj ihry“, h. zn., chto i kali z ukrainskich palitykaŭ stawiŭ inakš palityčnyja sprawy ŭ hutarkach z ministram, a jnakš na parlamantarnaj trybunie?

Japonska — Mandžurska — Kitajski blok.

Niadaŭna adbylisia pierahawory ŭ Nankinie pradaŭnikoŭ Japonii z kitajskim dyktafaram hien. Čeng Kaj-Šekam. Pierahawory hetaja adbywalisla dzieła ŭstanaŭleńnia supolnych punktaŭ Japonska-kitajskaha dahaworu, jak i maje stwaryć azijacki blok dziaŭžaŭ — Japonii-Mandžuryi-Kitaju.

Apošnimi hadami Japonija adabrala ad Kitaju wializarnyja terytoryi zamli. Zdawałasja, što japonska-kitajskaja wajna da śmierci paswaryć hetaja narody. Tymčasam stanowicca naadwarot. Japonskija ŭplywy ŭ Kitaju ŭściaž rastuć. Sajuz Japonii-Mandžuryi-Kitaju moža ŭzraści ŭ takuju siłu, jakaja nia ŭstupić celamu świetu.

Pawodle hazetnych infarmacyjaŭ

dahawor hetaj abymaje hetkija punkty: 1) Japonija, Mandžuryja i Kitaj tworać supolny azijacki blok. 2) Kitaj wystupić z Lihi Narodaŭ. 3) Kitajski ŭrad wyhanie ŭsich eŭrapejskich i amerykanskich daradnikaŭ, a na ich miesca woźmie daradnikaŭ japonskich. 4) Japonija daść Kitaju hrašowuju pamohu. 5) Kitaj sarwie zaležnaść z biełaj rasaj i zaklučyć ciesny sajuz z Japonijaj.

Heta pakazwaje, što Japonija pašyraje swaje ŭplywy pa celym Kitaju i nawodzić u Azii swaje paradki, jakija majuć wyhnać adtul eŭropejcaŭ i amerykancaŭ.

Nie zdabrawać budzie ŭ Władywostoku i ahułam na pahrańičy kitajska-mandžurska-rasiejskim i bałšawikom.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Ciažary sialanstwa. Z sojmawaj trybuny dawiedwajemsia, što ŭ Polščy sialanstwa pastupowa biadnieje: min. Paniatoŭski kazaŭ—za apošnja 4 hady spażyćcio pramysłowych tawaraŭ i ziemlarobskich produktaŭ abnizilasja na 53 prac. Pasoł Četwertynski kazaŭ — majem siańnia dzwie Polščy, adnu bahatuju — kazionnuju, i druhuju, katoraja z biady nia wychodzić i što raz hłybiej u joj hraźnie. Wioska płaćić padatkaŭ u 1935 hodzie ŭ čatiry razy bołš, čymsia ŭ 1929 hodzie. Pasoł Karnecki kazaŭ, — što 600 tysiać dzialej nia maje škoły.

Z ZAHRANICY.

Abisynija suproć Italii. Italjanski ŭrad pasvlae swajo wojska ŭ uschodniuju Afryku i hetym zastrašaje Abisyniju, kab jana zhadziłasja spraŭnić damahańni Italii. Ale Abisy-

nija nia ŭstupaje Italii i hatowa baranacca ad napaści italjanskaha wojska. Hazety padajuć, što za Abisyniju zastupicca Japonija.

Anhielskija parlamantarysty abnacyjanalnych mienšaściach u Polščy. 11 h. m. u anhielskim parlamencie adzin z pasłoŭ padaŭ ministru zahranicznych spraŭ interpelacyju ŭ sprawie stanowišča Polščysuproćtraktatu, jak i hwarantuje prawy nacyjanalnym mienšaściach. Ministr adkazaŭ, što anhielski ŭrad, taksama, jak i ŭrady inšych dziaŭžaŭ, staic na tym stanowiščy, što adnastaronna traktataŭ nie kasujecca, a dzieła hetaha i traktat ab mienšaściach uwažaje prawamocnym.

Aryšty ŭ Niamieččynie. Hazety padajuć: u Niamieččynie hetymi dniami adbylisia sensacyjnaja arišty — arištoŭwali wyšejšych čynoŭnikaŭ, publicystaŭ i supracoinikaŭ z dyplomataŭ.

Пісьмы з вёскі.

[З сялянскага жыцця.

Краснае, Маладэчанскага пав. Жывуць у нас густой масай адны беларусы. Урадавыя становішчы ў самаўрадах і ў адміністрацыі займаюць паялы, пераважна прыбыўшыя з Польшчы, у многіх выпадках польскія асаднікі. Вёскі заселены беларусамі-праваслаўнымі, а фаліваркі — беларусамі каталікамі. Гэтыя апошнія ўважаюць сябе за паякоў. Няграматнасьць сярод нашага сялянства вялікая: каля 80% ня ўмеюць нават чытаць. Адвечны вораг — гарэлка губіць да астатку нашых сялян. Цяпер п'юць дэнатурат.

Вечарамі збіраюцца жыхары з усяе вёскі ў адну хату — чатырох граюць у карты, арэшта прыгладваюцца. Моладзь дзічэе — да бязпамяці танцуе, а ў танцах між сабою крывава б'ецца: бываюць

буря. Над Няміежчынай, надоміаць, пранісла і страшна бора, jakaja pazwaročwala ślabiejšyja budynki, palamala lasy, schapiła 8 balonaŭ i paniesła z saboj.

Змяна konstytucyi ŭ Sawiatach. Bałšawiki, za prykładam eŭrapejskich dziaŭžaŭ, zadumali zмяніць swaju konstytucyju. Ad hetaha lepš tam nia budzie, bo buduć wykonywać konstytucyju tyja-ž bałšawiki.

Z KRAJU.

З жыцця польскіх асаднікаŭ. Nia mała ŭ našym Kraju jość польскіх, wajskowych i cywilnych, асаднікаŭ. Haspadarki ichnija dla našaha sialanstwa nia słužać прыкладам, bo biełaruskija sialanie lepš haspadarać ad асаднікаŭ. Miascowyja sialanie nie biaruć ad асаднікаŭ ni jakich прыкладаŭ. Асаднікі жыюць swaim, польскім, асобным жыціём. Majuць jany swaje arhanizacyi, z poŭnaj swabodaj dziejańnia.

16 h. m. u Brasławie adbyŭsia žjezd асаднікаŭ z celaha pawietu. Na žjezdzie byŭ starasta St. Trytko i pas. Kaminski z B.B. Staršynia žjezdu skazaŭ, što асada dla асадніка nia jość neharodaj, ale placoŭkaj, na jakoj асаднік robić dziaŭžaŭna - tworčuju polskuju rabotu. Z sprawadzačy wiadać, što ŭ Brasławskim pawiecie jość 121 асаднікаŭ wajskowych i 325 асаднікаŭ cywilnych. U minulym hodzie hetaja асаднікі dastali 8 tysiać zł. sieŭnaj pazyčki.

калецтвы і забойствы. Школьная моладзь расце „на лес гледзячы“ — з чужой мовай — польскай школа ня можа рабіць уплыву на беларускіх дзяцей, бо ў хаце супярэчны дух і настрой.

Праца беларускага інтэлігента сярод нашага сялянства надта цяжкая, а да гэтага без падтрыманыя ды з перашкодамі з боку „сільных“.

Адзіны спосаб вызвалення з цемры нашага сялянства — гэта асьвета ў роднай мове. Трэба шырыць асьвету пазашкольную — закладаць беларускія бібліятэкі-чытальні, распаўсюджваць беларускае друкаванае слова, ладзіць беларускія прадстаўленьні і арганізаваць моладзь у культурна-просветныя арганізацыі.

Той, хто гэтага ня робіць і гэткай рабоце перашкаджае, — зьяўляецца адказным прад Богам і гісторыяй. Гісторыя гэтых людзей асудзіць ганьбай. Спачын.

Našaje жыццё.

M. Haradyšča, Baranawicka-ha paw. Naša miastečka lažyć na nawahradzka-baranawickim traktie nad rečkaj Serwač. Čyhunki bliska niama, dyk uwieś ruch miż Nawahradkam i Baranawičami koncentrujecca na traktie. Trakt lučyć, praz Stałowičy, Haradyšča i Walaŭku, Baranawičy z Nawahradkam.

Nasialeńnie čysta biełaruskaje. Haworym my tut ustudy pabiełarusk. Niekatoryja dziaŭčaty wyłazić z polščynaj, kab zwiarnuć na ślabie ŭwahu prybyša — „Galilejca.“ Ale hetakich dziaŭčat u nas mała. Rešta ŭ nas usie świedamyja biełarusy.

Ziamla ŭ nas „lohkaja“ i čarnaziom. Nadziely razdrabilisja. Niekatorym dostajecca adnamu або i poŭhektara. Niama na čym na'č chatapastawić. Ludzi żywuć — harujuč biaz chleba i pracy. Nichto imi nia cikawicca. Sialanie za pašledniuju żywiołu starajuca kupić kawalak ziamli, kab zbiašpiečyć sabie i swaim dzieciam minimum pražyćcia. Jašče u pieradkryzysowyja časy adbywalisja parcelacyi dwaroŭ, daŭhi z jakich abciažywajuć ciapier niekatoryja wloski. Ciapier tut u niekatorych wloskach prawodziacca kamasacyja. Štož z taho, kali jana prawodziacca biaz pryrezkiziamli. Ahułam kažućy, жыццё našaje marnaje i čornaje. Rand.

Бульбаед, катлетаед і беларуская опэра.

(Фэльетон).

Адзін раз (гэта было нядаўна) беларускі бульбаед спаткаўся з беларускім катлетадам на беларускім спектаклі.

Бульбаед — ведама як бульбаед — трохі пузаваты, трохі таўставаты, але рослы і моцны, як смалены дуб. А катлетаед — худзенькі, тоненькі, як тая паненка з „Панскага Ігрышча“, у каторай няма ніякага складу. Катлетаед, хоць і ўгадаваны на бульбе, але бульбы ўжо ня хоча, а ўсё мяркуе, каб дзе схпіць панскую катлетку. А наеўшыся катлетак з панскага стала, мяркуе, каб дзе пагуляць, а пагуляўшы — пайсьці на „вучоную“ дыскусію і там быць прысяжным праціўнікам усіх і ўсяго.

— Што-ж чуваць, паночку — кажа бульбаед, дзякуй Богу маем нарэшце беларускі спектакль. Доўга мы чакалі яго.

— Маем то маем, але які гэта спектакль — адказаў скрывіўшыся катлетаед. Рэжысер то яшчэ сюды-туды, але каго ён набраў і хто грошы збірае? Вось пабачыце, што будзе дэфіцыт. Бо хоць публікі і многа, але калі гаспадарка слабая, то ўсё марна пойдзе. Людзей, бачыце, у нас няма — ўздыхнуў катлетаед.

— Якто няма, то-ж глядзіце, поўная заля. І артыстаў прыбывае. Расьцём, паночку, расьцём! Можам часам будзе мець у Вільні свой беларускі тэатр...

— Што тэатр? Нашто ён патрэбен? Вот каб опэру нам, вот тды мы зажылі-б. А ведаеце што — пачаў з ажыўленьнем катлетаед — Грэчанінаў пачаў пісаць беларускую опэру. Уважаю, што абавязкам усіх беларусаў ёсьць злажыцца і паслаць грошы, каб опэра чымскарэй убачыла сьвет. І хоцьбы яна каштавала некалькі тысяч, то трэба натужыцца і здабыць опэру.

— Пачакайце паночку! — у нас няма яшчэ добрага і таннага народнага сьпеўніка — адказаў бульбаед. Вось людзі з вёскі пішуць і дамагаюцца сьпеўніка: „Прышліце, кажучь, беларускі сьпеўнік, бо ў нас ёсьць і сілы і ахвота, а няма народнага сьпеўніка, прышліце чымскарэй“. А што ты пашлеш, калі такога сьпеўніка няма, а калі дзе і ёсьць, то за яго хочучь шалёную цану. Вось пакуль опэру, трэба надрукаваць добры і танны беларускі сьпеўнік для народу. Добрая рэч опэра, але яна дарагая і з опэрай яшчэ пасьпеем. У нашай беларускай беднаце цяпер — гэта пакуль-што люксус.

— Што вы? Што вы? — замахаў рукамі катлетаед.

Што хацеў даказываць катлетаед, разабраць трудна было, бо пачаў гарачыцца, але на выручку яму падбег маленькі, лысенькі панок, які, прыжмурваючы свае і так вузенькія вочкі, пачаў аргументаваць з цэлай павагай патрыярха.

— Я, бачыце, стаю за беларускую опэру. Опэра — гэта знак культуры народу. Пакуль беларускі народ ня будзе мець сваей опэры, ніхто ня прызнае яго за народ

культурны. Ды апроч таго опэра мае і вялікае палітычнае значэньне. Вось, на той прыклад, каб паставіць беларускую опэру ў Празе, у Парыжы або Лёндане, то беларусы зараз-жа здабылі-б для сябе незалежнасьць. А так што? Дабіваемся ўжо столькі гадоў незалежнасьці і няма яе. А каб паставіць заганіцай спэру, дык людзі паглядзілі-б і сказалі-б: „Вось якія беларусы! Яны ўжо і опэру сваю маюць, ну так дадзем ім незалежнасьць“. Вы не разумеете, якое мае значэньне опэра. Вось я езьдзіў на сусьветную канфэрэнцыю, дык я ведаю. Я дванаццаць мэморыялаў туды завёз, дабіваючыся незалежнасьці — і нічога. А ведаеце чаму? Ня было ў мяне беларускае опэры. Так і варнуўся ні з чым...

— Вось бачыце, бачыце, якое мае значэньне опэра — пачаў ізноў катлетаед, але ўжо ня скончыў, бо зазваніў званок, пагасьлі лямпы і пачалася спектаклю часыць другая...

— Бедная ты, Беларусь, што маеш такіх палітыкаў, якія опэрай хочучь збудаваць для цябе незалежнасьць, — гаварыў, ідучы на сваё месца, бульбаед. І яшчэ такія людзі езьдзілі на сусьветныя канфэрэнцыі!

— Пачаўся спектакль. Пачаўся ён і праходзіў так, як і ўсе беларускія спектаклі. На сцэне было жыццё, на залі вяселасьць і гэты спектакль мусіць скончыўся-б так, як канчаюцца і ўсе іншыя беларускія спектаклі, каб ня — танец „русалак“. Пабачыўшы танец „русалак“, кат-

летаед прыйшоў у захопленьне.

— Вот дык ёсьць на што паглядзець! Глядзі, Мікола, то-ж гэтыя русалкі і бяз портачак, толькі стужкі паміж ног — шаптаў катлетаед свайму таварышу.

— Ды сапраўды бяз портачак — адказаў Мікола. Падойдзем бліжэй, згэтуль дрэнна відаць... І на якога чорта табе опэра, там толькі пяюць ды пяюць, а нічога не паказваюць, а тут вун што...

— Ах, якія стройныя русалачкі! — марматаў катлетаед, падсоўваючыся бліжэй да сцэны...

— І няўжо гэта русалкі? — казаў бульбаед да свайго суседа, тасамна бульбаеда.

— Гэта русалкі, толькі не беларускія, а парыскія — адказаў сусед. Беларускія русалкі — дык адзетыя ў белае, доўгае адзеньне, маюць нейкі надземны, таёмны від, гэтыя дык толькі азадкамі бліскаюць... Беларускія русалкі стыдлівыя-б гэтак. Яны яшчэ без „заходняе культуры“...

— Глядзі, глядзі, у аднае русалкі стужка абвалілася — шаптаў катлетаед да свайго таварыша. Ідзем бліжэй...

Падсунуўшыся бліжэй да сцэны, катлетаед з любасьцяй прыгладзіўся да парыскіх „русалак“. — Вот дзе культура! — казаў ён сам да сябе. Захоплены „заходняй культурай“ катлетаед забыўся і аб опэры. Прыпомніў яе тады, калі трэба было напісаць фэльетон у „Родны Край“, каб дастаць катлетку з панскага стала. Камар.